

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ КАЗКИ У
ВИХОВАННІ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4 курсу 11-451 групи
Спеціальності 013 Початкова освіта
Спеціалізація: логопедія
Освітньо-професійної (наукової)
програми Початкова освіта
Жигало Анастасія Андріївна
Керівник к.пед.н., доцент Денисенко В.В.
Рецензент вчителька-методистка Мартянова М.А.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ КАЗКИ	6
1.1. Аналіз проблеми використання виховних можливостей казки у початковій школі.....	6
1.2. Виховний вплив казки на особистість дитини молодшого шкільного віку.....	9
РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ КАЗКИ У ВИХОВАННІ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА	15
2.1. Методичні особливості використання вчителем казок в освітньому процесі початкової школи.....	15
2.2. Хід та результати експериментального дослідження щодо визначення педагогічних умов використання казки у вихованні особистості молодшого школяра.....	21
ВИСНОВКИ	24
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	25
ДОДАТКИ	29
Додаток А Виховний захід: «Подорож у Країну Казок».....	29
Додаток Б Вікторина «У світі казки».....	36
Додаток В Конспект уроку з літературного читання (Казка Л. Українки «Біда навчить» (за інтерактивною технологією «Шість капелюхів»)).....	41
Додаток Г Кодекс академічної доброчесності здобувача вищої освіти Херсонського державного університету.....	47

ВСТУП

В умовах реформування змісту освіти, а саме запровадження Нової української школи, на перший план виходять моральні якості особистості, що виявляються у чуйності, щирості, толерантності, відповідальності, почутті власної гідності. А отже, актуальності набуває роль морального виховання у формуванні зростаючої особистості.

Орієнтація на гуманістичні цінності та світові стандарти, демократизація, інтеграція у світову культуру знайшли відображення у Конституції України, Законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про охорону дитинства», Державному стандарті базової загальної середньої освіти, Концепції «Нова українська школа», Конвенції ООН про права дитини.

Так, у Законі України «Про освіту» метою освіти визначено всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, збагачення інтелектуального, творчого, культурного потенціалу людства.

У свою чергу, в Концепції «Нова Українська школа» акцентовано увагу на тому, що виховний процес є невід'ємною складовою освітнього процесу та має бути зорієнтований на загальнолюдські цінності, зокрема морально-етичні (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей).

Одним із найефективніших засобів виховання найкращих моральних якостей у дітей та їх всебічного розвитку завжди була і залишається казка, що допомагає молодшому школяреві зорієнтуватися у складному світі суспільних взаємин.

Різні аспекти виховного впливу казки на особистість дитини молодшого шкільного віку розглядали у своїй праці та дослідженнях

такі педагоги, психологи, науковці як С. Бакуліна, Н. Басюк, Л. Бірюк, О. Вознюк, Р. Жуковська, Т. Зинкевич-Євстигнеєва, К. Крутій, С. Литвиненко, Н. Маковецька, О. Музичук, В. Пабат, С. Русова, Т. Сергєєва, Д. Соколов, О. Соловійова, В. Солодухов, О. Сухомлинський, М. Туров, К. Ушинський, Л. Фесенко, Л. Фесюкова, А. Шибицька та інші.

Сьогодні, у час стрімкого інформаційного розвитку, як ніколи актуалізується потреба звернення до джерел народної та багатовікової мудрості, особливо до казок. Адже казковий світ простою і зрозумілою мовою вчить молодшого школяра важливим для подальшого життя речам, а найголовніше – бути людиною. Зважаючи, на виховні можливості казки та їх значущість у формуванні особистості дитини молодшого шкільного віку було обрано тему кваліфікаційної роботи **«Педагогічні умови використання казки у вихованні особистості молодшого школяра».**

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально визначити педагогічні умови використання казки у вихованні особистості молодшого школяра.

Об'єктом дослідження є виховання дітей молодшого шкільного віку.

Предмет кваліфікаційної роботи – педагогічні умови використання казки у вихованні учнів початкової школи.

Відповідно до мети дослідження було визначено такі **завдання:**

1. Проаналізувати психолого-педагогічну, методичну літературу, періодичні видання з проблеми дослідження.
2. Розглянути виховний вплив казки на особистість дитини молодшого шкільного віку.
3. Розкрити методичні особливості використання вчителем казок в освітньому процесі початкової школи.

4. Визначити педагогічні умови використання казки у вихованні особистості молодшого школяра.

Для досягнення поставленої мети та завдань використовувалися наступні **методи дослідження:**

- *теоретичні:* теоретичний аналіз психолого-педагогічної, методичної літератури та періодичних видань; вивчення педагогічного досвіду; індуктивно-дедуктивний; узагальнення; систематизація; порівняння; абстрагування; конкретизація.

- *емпіричні:* спостереження; анкетування; констатувальний експеримент; метод статистичного аналізу даних експерименту.

Апробація результатів дослідження. Матеріали кваліфікаційної роботи були обговорені на засіданні кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету.

Експериментальна база дослідження: Ольгівський заклад повної загальної середньої освіти Тягинської сільської ради Бериславського району Херсонської області.

Практичне значення кваліфікаційної роботи. Матеріали дослідження можуть бути використані під час підготовки майбутніх учителів початкової школи у закладах вищої освіти та в освітньому процесі початкової школи.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ КАЗКИ

1.1. Аналіз проблеми використання виховних можливостей казки у початковій школі

Молодший шкільний вік охоплює періоди адаптації та індивідуалізації. Прагнення увійти у світ соціальних відносин підштовхує дітей до інтенсивного засвоєння норм, цінностей, установок, що їх регулюють. Важливо, щоб процес соціального становлення особистості дитини молодшого шкільного віку, його саморозвитку та саморозкриття не відбувався стихійно, без цілеспрямованого керівництва вчителем. Цей віковий етап у соціальному розвитку зазвичай видається вчителям нескладним, акцент робиться на навчальній діяльності школярів, тому вчителі іноді не помічають перші ознаки особистісного та соціального неблагополуччя.

Більшість учнів початкової школи намагаються дотримуватися правил культурної поведінки у школі, родині, громадських місцях. Однак все частіше у шкільному середовищі можна стикнутися з брутальністю, невихованістю, надмірною жорстокістю серед школярів, що сьогодні прийнято називати «буллінгом». У сфері спілкування багато дітей мають суттєві труднощі, а їх агресивність найчастіше пов'язана з низьким рівнем розвитку комунікативних навичок [21, с. 215].

Іноді і самі вчителі початкової школи забувають приділяти належну увагу вихованню культурної поведінки та морально-етичному розвитку учнів.

Соціальні та педагогічні прогалини у вихованні дітей молодшого шкільного віку актуалізують проблему пошуку надійних та ефективних засобів всебічного розвитку та належного виховання зростаючої особистості.

Одним із найдавніших та найдієвіших засобів виховання, навчання та розвитку молодших школярів є казка. Вона має міцну соціальну основу та сповнена життєствердним оптимізмом. А герої казок, що наділені позитивними рисами, давно стали для дітей взірцем найкращого в людині. Молодший школяр уважно стежить за тим, як розгортаються події у казці, відверто реагує та проникається вчинками казкових персонажів, їх думок і почуттів [6, с. 14].

У працях українських учених І. Березовського, О. Вознюка, Л. Дунаєвської, З. і М. Лановик, простежується ідея, що в процесі навчання дитина збагачує себе враженнями оточуючого світу, побаченим, почутим тощо, унаслідок чого відбувається формування особистості школярів молодших класів засобами казки. Казка виконує узагальнюючу роль, і ці враження набувають систематизованої форми.

На важливості виховання дітей казкою наголошували відомі педагоги, психологи, дослідники: І. Каїров, С. Литвиненко, Н. Міронова, С. Русова, Л. Стрелкова, Ю. Ступак, О. Сухомлинський, К. Ушинський, Л. Фесюкова та інші.

Дослідниця Л. Стрелкова, зазначає, що казка як жанр усної народної творчості має величезне значення для морального виховання дитини, але найголовніше, у неї формується правильне емоційне ставлення до однолітків, оточуючого світу: до людей, предметів та явищ [28, с. 128].

Схожої думки дотримується вчена Л. Фесюкова, яка вважає, що у моральному аспекті казка дає змогу дитині співчувати, співпереживати та можливість ставати на місце позитивного чи

негативного героя, чим забезпечується більш глибоке співпереживання його вчинкам та діям [34, с. 46].

У своїй праці «В оборону казки» (1927) С. Русова акцентувала увагу на тому, що казка в доступній для дитини формі розкриває загальнолюдські та національні цінності, які склалися історично. На думку педагога, казка і дитина є чимось надзвичайно близьким, і «як би вчителі не намагалися вигнати казку з дитячої хати, вона все одно буде панувати, адже вона природньо відповідає вимогам дитячого розуму, а ті людські відносини, які спостерігаємо у казках є такими простими та зрозумілими, що дитина щиро співчуває лихові й недолі, радіє перемогам казкових героїв. У свою чергу, це є першими початками альтруїзму, свідомими враженнями правди й неправди, які залишають глибокий слід у дитячій душі. Завдяки казці у дитини прокидається увага та співчуття до людей і їх долі, зростає глибока сердечна любов до усього, до краси й добра» [22, с. 203].

Значну увагу використанню казкових образів і мотивів при роботі з дітьми приділяв В. Сухомлинський: «Я не уявляю навчання у школі не тільки без слухання, але і без створення казки» [30, с. 128].

Цілу наукову лабораторію у Павлиській школі створив великий педагог В. Сухомлинський, у якій вплив на особистість дити здійснювався завдяки джерелам народної мудрості, а саме: народної гри, рідного слова, казки, природи, звичаям та обрядам, які розвивали творчі здібності, морально виховували, допомагали самовдосконалюватися, формувати гуманне ставлення до оточуючого світу.

У «Школі радості» успішно функціонувала Кімната казки. Педагогом використовувались різноманітні прийоми роботи з казковими образами, зокрема такі, як читання казок вчителем та учнями по ролях. Таке читання дозволяло дитині глибше проникнути у зміст казки, емоційно сприйняти її, відчутти та зрозуміти казкових

героїв. До того ж школярі виготовляли ляльок – персонажів казки, вчилися створювати власні казки, робили інсценівки.

Також з метою постійного збагачення свідомості своїх вихованців, В. Сухомлинський зібрав розповіді морального спрямування у «Хрестоматії моральних цінностей людства», «Етичній хрестоматії» [2].

Таким чином, аналіз літературних джерел показав, що проблема використання виховних можливостей казки у початковій школі завжди хвилювала педагогів, психологів, методистів, дослідників, адже казка є цінним засобом та невичерпним джерелом виховання особистості молодшого школяра.

1.2. Виховний вплив казки на особистість дитини молодшого шкільного віку

Роль казки у вихованні та розвитку молодших школярів важко переоцінити. Зберігаючи мудрість багатьох поколінь, вони мають справді чарівну силу: навчальну, розвивальну, творчу. Діти з захопленням поринають у казковий світ, сповнений чудес і таємниць [32].

Вчені, лінгводидакти, педагоги й психологи, по праву вважають казку дієвим засобом виховання та багатовекторного впливу на особистість дитини молодшого шкільного віку, а саме: у процесі розумового виховання (Р. Жуковська, С. Литвиненко, О. Соловйова, О. Усова, Л. Фесюкова); мовленнєвого розвитку (Л. Бірюк, А. Богущ, Н. Гавриш, Н. Карпинська, Т. Котик, Ю. Руденко, Л. Фесенко, А. Шибицька); естетичного та морального (С. Бакуліна, В. Пабат); як засіб оздоровлюючого впливу, фізичного розвитку (К. Крутій, Н. Маковецька); творчого розвитку (М. Туров); розвитку та корекції психічної сфери (В. Андросова, Н. Виноградова, Л. Гурович,

О. Запорожець, Т. Зинкевич-Євстигнесєва, Г. Леушина, Д. Соколов, О. Соловйова).

Багато століть казка накопичувала духовний досвід народу, здійснювала дивовижний вплив на людську душу, виховувала, допомагала ставати мудрішими. В ній поєднались основи народної етики, віками вироблені правила моралі, загальнолюдські ідеали [15, с.77].

Важливого значення народній казці надавав відомий педагог К. Ушинський. Він підкреслював, що вагомий внесок у виховання дитини справляють пам'ятки народної творчості. На його думку, цінність казки полягає в тому, що вона надає бурхливу силу для фантазування та спонукає дитину до виявлення бажання віддатися вільній грі словом [33, с. 113].

Казка містить величезні можливості для творчого розвитку учнів початкової школи. Її фантастичний світ, наявність в ній ірреальних елементів допомагають школяреві подолати стереотипи мислення, комплекси відчуженості, пробудити творчі здібності. Казка викликає здивування, спонукає до фантазування, образного мислення, активізує роботу на рівні інтуїції та здогадки [26, с. 201].

Казка є одним із засобів розумового виховання, що сприяє збагаченню об'єму знань і розвитку пам'яті, вчить послідовно і логічно викладати думки. За висловом В. Сухомлинського, «Казка... є животворним джерелом дитячого мислення, благородних почуттів і прагнень... Через казкові образи у свідомість дітей входить слово з його найтоншими відтінками... Під впливом почуттів, що породжені казковими образами, вона вчиться мислити словами. Діти знаходять велике задоволення у тому, що їхня думка живе у світі образів казкових героїв, в них – перший крок від живого, яскравого, конкретного до абстрактного» [30, с. 74].

На думку українського науковця А. Запорожця, «розум людини, в якій у дитячі роки не сформувалося безпосереднє сприйняття оточуючого її світу шляхом споглядально-образного «казкового» мислення, може в подальшому розвиватися однобічно, тобто з відірваністю від конкретної дійсності» [8, с. 251].

До того ж казки є ефективним прийомом усвідомлення важкого матеріалу. Цей жанр молодші школярі готові слухати та безкінечно обговорювати, вони з непідробною цікавістю слідкують за розвитком подій та діями незвичайних героїв [2].

Завдяки казці відбувається збагачення і словникового запасу учнів. Адже у казках прийнято вживати короткі прикметники, слова зі зменшуваними суфіксами («ніженьки», «пташиночка»), синоніми, епітети, порівняння. Ці засоби розкривають перед слухачами казок семантичну, лексичну, граматичну структуру мови.

При сприйманні казок розвивається і фонематичне сприймання. Після прочитання казки, вона обговорюється з учнями, що дає можливість співвідносити її події з власним досвідом дітей, усвідомити мораль казки [26, с. 208].

Особливо важливим є моральне значення казки, адже найбільший вплив вона створює саме на розвиток моральних установок, уявлень про користь та безкорисливість, справедливість та несправедливість, хоробрість та боягузтво, правдивість та брехню [26, с. 205].

Людські стосунки у казках прості та зрозумілі, дитина вчиться співпереживати горю, радіти щастю казкових героїв, перемозі Добра над Злом. Саме казки формують первинні моральні поняття, збагачують уяву незабутніми образами народної фантазії. У більшості з них за нескладним сюжетом прихований глибокий філософський і моральний зміст. Різке протиставлення добра і зла, ідеалізація

позитивних героїв, велика емоційна сила і виразність образів, своєрідна поетика у них захоплюють учнів.

Казкові герої глибоко западають дітям у душу, дають поштовх для роздумів, пробуджують прагнення їх наслідувати. Слухаючи казку, діти часто хвилюються, радіють або непокояться, напружено стежать за подіями [1, с. 184].

Казка як предмет мистецтва несе в собі й розкриває таку естетичну категорію, як краса. Через ознайомлення через казку з ідеалами народної краси й відбувається естетичне виховання дітей молодшого шкільного віку та реалізується її естетична функція [21, с. 217].

До того ж казковий світ, наділений оптимізмом та особливою теплотою, збагачує емоційну сферу молодшого школяра. Доцільність використання казки можна аргументувати «законом емоційної реальності фантазії». На думку Л. Виготського, художнє почуття виникає завдяки посиленій діяльності фантазії. Такі переживання є «розумними емоціями». Вони особливо сильні, оскільки знання у взаємозв'язку з переживаннями утворюють інтелектуально-емоційний комплекс усвідомлення [3, с. 307].

Вживаючись в образ казкового героя, учень повністю чи частково уподібнюється до нього. Це зумовлено тим, що молодші школярі осягають казкових персонажів на рівні асоціативної ідентифікації. З психологічного погляду процес ідентифікації ґрунтується на тому, що в уяві суб'єкта створюється образ іншого: «Я такий же, як той герой». Внаслідок цього відбувається формування й переосмислення особистісних орієнтацій індивіда. Порівнюючи себе з іншими, школяр глибше пізнає свої можливості. Саме за допомогою цього відбувається інтенсивний процес оновлення змісту його духовного світу.

Процес ідентифікації позитивно впливає на формування моральних понять і уявлень молодших школярів. Поставити себе на місце героя – означає водночас пережити відповідні ситуації, описані у казці, глибше перейнятися тими думками і почуттями, якими сповнений твір [1, с. 185].

Універсальний світ казки здійснює на молодшого школяра величезний психотерапевтичний вплив, допомагаючи простежити зв'язки між казковими подіями та поведінкою школяра в реальному житті. Впливаючи на підсвідомість, казка ладна допомогти учневі визначити вірний шлях розв'язання власних проблем, оскільки дозволяє дитині ставати на позицію героя твору і долати перешкоди, які стоять перед ним. Отже, проектуючи вчинок героя казки на сучасне життя, змінюючи своє мислення і поведінку, молодший школяр може вибрати вірний шлях особистісного розвитку, усвідомити цінність власного життя та можливостей; зрозуміти причинно-наслідкові зв'язки вчинків та подій [26, с. 204].

Отже, казки є цінним виховним матеріалом, який подає дітям загальнолюдські цінності й високу мораль не у вигляді нудних і сухих повчань, що викликають у них природне прагнення чинити навпаки, а в такій словесно-емоційній формі, яка невимушено підводить дітей до самостійного висновку: чому саме потрібно поводитись гарно, чому лише позитивні вчинки приводять до справжньої радості і задоволення. Адже у казках з тонким психологічним натяком висміюються негативні моральні якості і риси – жадібність, лінощі, хвалькуватість. Казка забезпечує змістовне, цікаве, радісне виховання та навчання дітей і є засобом всебічного розвитку особистості [14, с. 48].

Таким чином, роль казки у вихованні молодших школярів багатофункціональна, адже охоплює всі сфери життя дитини – її розум, почуття, уяву, волю. Вона є природним простором для

величезного дитячого потенціалу, де компенсується нестача дії в реальному житті. Вона виховує, розвиває і навіть лікує. А добра казка, завдяки вчителям і батькам, навчить дитину правильній поведінці, виховає найкращі риси характеру та прищепить важливі для успішного життя якості.

РОЗДІЛ 2

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ КАЗКИ У ВИХОВАННІ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

2.1. Методичні особливості використання вчителем казок в освітньому процесі початкової школи

Цінним засобом для вирішення різноманітних освітніх завдань у роботі вчителя початкової школи є казка. Разом із особистісними якостями самого педагога: його гуманістичною спрямованістю, орієнтирами та ідеалами, культурою та типом поведінки, казка стає потужним інструментом у вихованні особистості молодшого школяра. [32].

З метою засвоєння норм і правил моральної поведінки, вироблення відповідних навичок життєдіяльності в суспільстві треба частіше звертатися до кращих зразків дитячої художньої літератури, яка озброює молодшого школяра морально-духовними цінностями, притаманними багатьом поколінням; дозволяє закріпити на прикладах позитивних героїв художніх творів формування моральної свідомості, моральних почуттів і моральних звичок у поведінці.

Зміст казкових сюжетів для дітей молодшого шкільного віку знайомить юних читачів із минулим та сучасним життям суспільства, розширює знання про навколишній світ, допомагає засвоїти загальнолюдські цінності та виховати найкращі почуття, які зберігаються поколіннями. Це і любов до рідної землі та мови, повага до людей праці та культури різних народів, це відношення до людини як найвищої цінності [12, с.88].

Робота над змістом казки проводиться вчителем початкової школи за певним планом:

1. Визначення тематики казки.

2. Аналіз особистісних рис головних героїв та казкових образів.
3. Аналіз перешкод, які виникають у казці.
4. Виявлення способів подолання труднощів.
5. Пошук морально-повчального смислу казки [26, с. 203]

Працюючи над казкою, одним із головних завдань вчителя є сформувані у молодшого школяра уявлення про те, що добро завжди перемагає зло, але для цього казковий герой повинен пройти безліч випробувань.

Справжньою цінністю казок є ті повчальні висновки та важливі поради, які вони містять стосовно вирішення певної проблеми. Зазвичай казкові історії розгортаються у певній послідовності: герой опиняється у проблемній ситуації і здійснює пошук способів її розв'язання. Майже всі казки повчають і відбувається це приховано, бо повчання слідує з вчинків героїв і про це слід здогадатися самому. В той же час мораль казки прозора, вона зрозуміла і дитині, і дорослому [17, с.318].

Під час роботи над казкою вчитель може використовувати наступні техніки:

- Малюнки за сюжетами казок. Дітям молодшого шкільного віку дуже подобається малювати, а особливо відобразити на папері казкові сюжети, які виникають у їх уяві під час слухання або читання казки. В малюнку школяр проявляє власні асоціації, які не завжди він може пояснити словесно. Малюнок є своєрідним зворотнім зв'язком за результатами прослуханої або прочитаної казки, відображенням особистого сприймання її дитиною. Здійснюючи аналіз малюнку звертається увага на роль кольорів у передачі почуттів та настроїв казкових героїв.

- Використання метафори як способу вираження внутрішнього досвіду особистості молодшого школяра. Образи казок мимовільно викликають асоціації, які пов'язані з особистісним світосприйняттям

дитини. Завдяки метафорі учні початкової школи мають змогу більш глибоко проаналізувати та зрозуміти зміст, закладений у ній [25, с.37].

- Інсценування епізодів казки. Постановка казки або програвання її окремих епізодів надає школяреві можливість пережити деякі емоційно значущі для себе ситуації і проявити емоційні реакції [1, с. 185]. Інсценізація створює емоційне піднесення, допомагає учням одержати інформацію стосовно типових помилок міжособистісної взаємодії, а саме побачити зв'язок між моральними еталонами та власною поведінкою. Програвання казкових образів та сюжетів дає можливість молодшому школяреві побачити себе зі сторони.

Варіантами для інсценізації можуть бути:

- а) кульмінаційні фрагменти казки;
- б) програвання різних варіантів фіналу казки;
- в) розігрування одного і того ж епізоду, але з різними варіантами розвитку подій засобами власної акторської гри, лялькового, пальчикового чи власноруч створеного дітьми настільного театру;
- г) постановка казки на сцені у актовій залі або спеціальному приміщенні для перегляду [10, с. 48].

Під час інсценізації вчителеві доцільно застосовувати прийом «виховання літературного персонажа», який здійснює непрямий виховний вплив на учнів. Підсилюють занурення молодших школярів у казкову атмосферу найпростіші фрагменти костюмів (маски, накидки і т.п.) виготовлені власноруч на уроках трудового навчання або вдома з допомогою батьків [27, с. 11].

- Аналіз казкових сюжетів та персонажів. Проводячи разом із учнями аналіз казкових ситуацій, сюжетних ліній і характерів персонажів, учитель сприяє сформованості досконалої поведінки. Поряд із естетичною насолодою від читання, учні вчаться поважати старших, дотримуватися основ моральної поведінки. Християнський смисл народного фольклору знаходить своє продовження в казках

літературних. Читаючи літературні казки молодші школярі вчаться жити за законами споконвічної моралі: «Шануй матір і батька», «Не заздри», «Не обманюй», «Не вбий», а до тих, хто порушує заповіді неминуче приходиться відплата [Пенькова, с. 148].

Завданням вчителя є донести до учнів через зміст казок, що уміння співчувати та співпереживати, готовність допомогти іншим, зрозуміти один одного мають надзвичайну цінність у нашому житті [20, с. 149].

- Використання технології розв'язання винахідницьких завдань (ТРВЗ), зокрема методів синектики та фокальних об'єктів.

Метод фокальних об'єктів. Суть даного методу полягає у перенесенні властивостей з одного предмета на інший та реалізується у завданнях:

1. Придумай щось нове, вдосконалюючи або змінюючи заданий об'єкт.
2. Розглянути предмет у незвичному ракурсі.
3. Скласти казку про об'єкт, який розглядається, використовуючи певні ознаки.

Алгоритм роботи за методом фокальних об'єктів:

1. Розглядаючи або змінюючи заданий об'єкт, обрати інший предмет (кілька предметів), який не стосується фокального слова..
2. Щоб вибрати інший предмет молодшим школярам пропонують картинки, яскраві предмети.
3. Дати до десяти визначень вибраного предмета.
4. Розглядають отримані словосполучення.
5. Коли потрібне або цікаве словосполучення знайдено, надають фокальному слову відповідних якостей. Для цього вводять до фокального об'єкта не властиві йому елементи, які зумовлюють його видозміну.

Наприклад: слово у фокусі – Крокодил. Слова-помічники: Літак – пасажирський; блискучий; гуде, літає, світиться. Яблуня – квітуча; зелена; дає тінь, плоди. Завдання: скласти казку (розповідь) про фокальний об'єкт, використовуючи знайдені визначення.

Метод синектики, суть якого полягає у використанні різних видів аналогій, зокрема:

1. Пряма аналогія. Вона означає схожість об'єктів різних галузей за певними властивостями або відношеннями.

Здебільшого її визначають за такими критеріями:

- аналогія за формою (книга – двері, плитка шоколаду, цеглина);
- компонентна (структурна) аналогія (сніг – морозиво; вата – хмара; піна – солодка вата);
- функціональна аналогія (машина – кінь, мурашка, віслучок, стоніжка, потяг; вітер – пиросос, вентилятор);
- аналогія за кольором (сонце – кульбабка, банан, лимон);
- аналогія за ситуацією та станом явищ і предметів (тиха година – захід сонця, свічка, що догорає);
- аналогія за властивостями, які вимагають відповіді на запитання;
- комплексна аналогія.

2. Фантастична аналогія. До неї вдаються, коли при розв'язанні різноманітних завдань і закріпленні знань необхідно відмовитися від стереотипів, подолати психологічну інерцію, піти невідомим раніше шляхом. Використовують фантастичні (нереальні) аналогії під час складання творчих розповідей, казок з новими героями та незвичайними пригодами.

3. Емпатійна аналогія. Цей метод ґрунтується на принципі ототожнення себе з об'єктом, що розглядається. Розв'язуючи завдання, учень вживається в образ об'єкта, намагається посвоєму пережити його відчуття. Формуванню вміння ставити себе на місце іншого,

відчувати його настрій, почуття, турботи сприяють спеціальні вправи, наприклад із використанням елементів костюма [11, с. 133].

У роботі вчителя окремо виділяють групу прийомів, які допомагають більш глибокому проникненню у казкові події та внутрішній світ її героїв, наприклад:

- групова розповідь відомої учням казки – діти по черзі розповідають уривки з казки (розбиття розповіді на окремі фрагменти відбувається довільно) – у цьому випадку стає можливим аналіз емпатійного співпереживання дітей героям;

- розповідь казки від імені різних її персонажів – цей прийом включає дітей у проживання почуття героя, навчає їх подивитися на ситуацію «з іншого боку», «стати на позицію іншого», приміряти на себе «чужу шкуру». Завдяки чому вчитель може здійснити системну роботу з виховання у своїх вихованців емпатійного та ціннісного ставлення до тих, хто поруч, до їх прагнень, потреб та почуттів [23].

Під час роботи над казкою вчитель початкової школи, окрім перелічених видів роботи, може провести бесіду за її змістом, запропонувати «читання-пошук почуттів», розгадати почуття героя, написати листа негативному героєві з порадами стосовно поведінки. [10, с. 55].

Таким чином, використання вчителем початкової школи різноманітного жанрового багатства казок значно підвищує моральну вихованість молодших школярів, допомагає сформувати особистісні якості учнів, скоригувати культуру поведінки загалом.

2.2.Хід та результати експериментального дослідження щодо визначення педагогічних умов використання казки у вихованні особистості молодшого школяра

З метою визначення педагогічних умов використання казки у вихованні учнів початкової школи нами було проведено експериментальне дослідження.

Базою для експерименту було обрано Ольгівський заклад повної загальної середньої освіти Тягинської сільської ради Бериславського району Херсонської області.

У експерименті взяли участь 26 учнів 4-А класу.

Для реалізації мети експерименту під час проходження виробничої педагогічної практики у вказаному закладі освіти були проведені такі заходи:

1. Виховний захід: «Подорож у Країну Казок» (див. додаток А).
2. Вікторина «У світі казки» (див. додаток Б).
3. Урок літературного читання. Робота над казкою Л. Українки «Біда навчить» (за інтерактивною технологією «Шість капелюхів»).
3. Інсценізація казки «Рукавичка» (на новий лад).

Казки до інсценізацій та виховних заходів було підібрано відповідно до програмних вимог, орієнтуючись на активний словник дітей молодшого шкільного віку. При цьому враховувались індивідуальні можливості кожної дитини, стан її мовлення.

При заучуванні реплік школярами вчитель звертав увагу не тільки на відтворення тексту, але й виразність, інтонацію, мовне дихання.

При постановці казкових сюжетів була створена окрема група учнів, які перевіряли наявність необхідної атрибутики та відповідність костюмів ролі, яку буде виконувати учасник заходу. Також були обрані відповідальні за прикрашання залу.

Спостерігаючи за роботою учнів у ході проведення заходів, слід зазначити, що молодші школярі виявляли зацікавленість, були активними та налаштованими на дружню співпрацю з вчителем і однокласниками, намагались максимально проявити свої творчі здібності, проявляли гуманне відношення один до одного. Спільна підготовка до заходів сприяла зміцненню учнівського колективу, що створювало невимушену атмосферу співпраці.

На основі аналізу науково-теоретичного підґрунття проблеми дослідження, спостережень, бесід з вчителем та учнями класу у ході констатувального експерименту, нами було визначено педагогічні умови використання казки у вихованні особистості молодшого школяра:

1) Системність та цілеспрямованість у роботі вчителя з використання казки як ефективного засобу всебічного розвитку молодших школярів.

2) Врахування вікових й індивідуальних особливостей учнів при виборі казкових сюжетів.

3) Єдність освітніх завдань і конкретного змісту казки.

4) Організація вчителем колективної роботи над казкою, у процесі чого формувалися б моральні переконання, збагачувався досвід міжособистісної взаємодії.

5) Використання інноваційних методів розвитку творчого мислення та уяви молодших школярів під час роботи над казкою (ТРВЗ – метод фокальних об'єктів та синектики, технологія «Шість капелюхів» та інші).

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши психолого-педагогічну, методичну літературу та періодичні видання з проблеми дослідження ми дійшли наступних висновків.

1. Проблема використання виховних можливостей казки у початковій школі завжди хвилювала педагогів, психологів, методистів, дослідників, адже казка є цінним засобом та невичерпним джерелом виховання особистості молодшого школяра.

2. Під час роботи над дослідженням нами було розглянуто виховний вплив казки на особистість дитини молодшого шкільного віку, яка є природним простором для величезного дитячого потенціалу, де компенсується нестача дії в реальному житті.

Вчені, лінгводидакти, педагоги й психологи, по праву вважають казку дієвим засобом виховання та багатовекторного впливу на особистість дитини: у процесі розумового, естетичного та морального виховання, мовленнєвого розвитку, фізичного оздоровлення дитини, розкриття її творчого потенціалу, збагачення та корекції психічної сфери.

Потужний потенціал казкових сюжетів та образів допомагає виховати найкращі риси характеру, вчить правильно себе поводити у суспільстві та прищеплює важливі якості, необхідні для подальшого успішного життя зростаючої особистості.

3. Працюючи над дослідженням, нами було розкрито методичні особливості використання вчителем казок в освітньому процесі початкової школи.

Робота над змістом казки проводиться вчителем початкової школи за певним планом:

- 1) визначення тематики казки;
- 2) аналіз особистісних рис головних героїв та казкових образів;
- 3) аналіз перешкод, які виникають у казці;

- 4) виявлення способів подолання труднощів;
- 5) пошук морально-повчального смислу казки.

Під час роботи над казкою вчитель може використовувати наступні техніки та методи: малюнки за сюжетами казок; використання метафори як способу вираження внутрішнього досвіду особистості молодшого школяра; інсценування епізодів казки; аналіз казкових сюжетів та персонажів; використання технології розв'язання винахідницьких завдань, зокрема метод синектики та метод фокальних об'єктів, технологія «Шість капелюхів») та інші.

4. На основі проведеного теоретичного аналізу проблеми дослідження та результатів констатувального експерименту нами було визначено педагогічні умови використання казки у вихованні особистості молодшого школяра:

- 1) Системність та цілеспрямованість у роботі вчителя з використання казки як ефективного засобу всебічного розвитку молодших школярів.

- 2) Врахування вікових й індивідуальних особливостей учнів при виборі казкових сюжетів.

- 3) Єдність освітніх завдань і конкретного змісту казки.

- 4) Організація вчителем колективної роботи над казкою, у процесі чого формувалися б моральні переконання, збагачувався досвід міжособистісної взаємодії.

- 5) Використання інноваційних методів розвитку творчого мислення та уяви молодших школярів під час роботи над казкою.

Не дивлячись на багаточисельні розробки вчених та педагогів, педагогічний досвід з означеної проблеми потребує подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Басюк Н. Українська народна казка у вихованні моральних почуттів молодших школярів / Н. Басюк // Вісник Львівського університету. – 2007. – Вип 22. – С. 182-186.
2. Брідня Т.М. Використання казкових елементів на уроках в початковій школі / Т.М.Брідня // Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-kazkovich-materialiv-na-urokakh-v-pocatkovij-skoli-181932.html>
3. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте // Психология развития ребенка / Л. С. Выготский. – М.: Смысл-Эксмо, 2003. – С.235-326.
4. Дем'янюк Т.Д. Організація виховного процесу в сучасному загальноосвітньому навчальному закладі: [науково-метод. посіб.] / Т.Д. Дем'янюк. – Суми: Видавництво «Антей», 2006. – 383 с.
5. Державний стандарт початкової загальної освіти // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/ua/often-requested/state-standards/>.
6. Забродський М. М. Казка як засіб та важливий чинник соціалізації підростаючого покоління / М. М. Забродський, В. М. Брандес, О. В. Вознюк // Педагогічна Житомирщина. – 1999. – № 2. – С. 14-16.
7. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/education/average>.
8. Запорожец А. В. Значение ранних периодов детства для формирования детской личности / А. В. Запорожец // Принцип развития в психологии. – М.: Наука, 1978. – С. 243–267.
9. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Путь к волшебству. Теория и практика сказкотерапии / Т.Д. Зинкевич-Евстигнеева. – СПб.: Речь, 2000. – 246 с.

10. Казка в початковій школі: виховний аспект / [автор-упорядник О. Гордійчук]. – К.: Редакція газет з дошкільної та початкової освіти, 2012. – 96 с.
11. Казьмірчук Н.С. Педагогічні умови використання казки як засобу розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку / Казьмірчук Н.С., Бондарчук Т.О. // Молодий вчений. – № 5.2 (69.2). – травень. – 2019. – С. 132-135.
12. Колногузенко А. Педагогічні можливості казки щодо формування особистісного ставлення молодших школярів до категорій духовності та моральності / А. Колногузенко // Мистецтво наукової думки. – №4. – Червень. – 2019. – С. 88-90.
13. Красоткіна Н.Г. Виховні заходи. 1-4 класи / Н.Г. Красоткіна. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 256 с.
14. Литвиненко С. О. Виховання гуманних понять молодших школярів засобами української народної казки / С.О. Литвиненко. – Одеса, 1994. – 183 с.
15. Литвиненко С. А. Українська народна казка як засіб гуманного виховання першокласників / С. Литвиненко // Педагогіка і психологія. – 1996. – № 1. – С. 76-82.
16. Майбородюк Н. Д. Казкотерапія у розвитку ціннісно-сміслової свідомості учнів початкової школи: зб. наук. пр. / Н. Д. Майбородюк. // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2010. – Вип. 28. – С. 136-141.
17. Музичук О. О. Казка як засіб розвитку особистісних цінностей молодших школярів / О. О. Музичук // Проблеми сучасної психології. – 2012. – № 17. – С. 317-327.
18. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. H. M. Bibik. – Kyiv: Litera LTD, 2018. – 160 s.
19. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на

період до 2029 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/>

20. Пенькова С.Д. Моральне виховання молодших школярів на уроках літературного читання / С.Д. Пенькова // Духовність особистості: методологія, теорія і практика. – №1(88). – 2019. – С. 143-151.

21. Плугіна А.П. Розроблення наукового апарату дослідження «Формування соціокультурної компетентності молодших школярів засобами казки» / А. П. Плугіна // Педагогічні науки. – Випуск 32. – С. 213-220.

22. Русова С. В оборону казки/ С. Русова // Вибрані педагогічні твори. – К.: Освіта, 1996. – С. 202-206.

23. Самодіна Ю. Використання казки як засобу морального виховання молодших школярів / Ю. Самодіна, Т. Прибора // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://conference.pu.if.ua/forum/files/30112017/1/camod.PDF>

24. Соколов Д. Сказки и сказкотерапия / Д. Соколов. – М.: Класс, 2000. – 148 с.

25. Солодухов В.Л. Метафоричний зміст казки в процесі активного соціальнопсихологічного навчання / В.Л. Солодухов. – Слов'янськ: ПП «Канцлер», 2004. – 112 с.

26. Солодухов В.Л. Значення казки в процесі навчання і виховання молодших школярів / В.Л. Солодухов // Психологія. Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. – Випуск 51. – 2015. – С. 200-210.

27. Соф'янчук Л. С. Казка як засіб розвитку особистості / Л. С. Соф'янчук. – Кіровоград, 2013. – 25 с.

28. Стрелкова Л.П. Уроки сказки: [Рассказы, сказки, задания для детей и родителей] / Л. П. Стрелкова. – 2-е изд. – М.: Педагогика, 1990. – 124 с.

29. Суходольська Л. В. Методика виховної роботи / Л. Суходольська, М. Фіцула. – Тернопіль, 1998. – 148 с.
30. Сухомлинський В. О. Рідне слово / Вибрані твори: У 5-ти т. / В. О. Сухомлинський – К.: Рад. шк., 1977. – Т. 3. – 670 с.
31. Сухомлинський В.О. Сто порад учителеві / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори в 5-т. –Т.2. – К.: Рад. школа, 1976. – С. 419-651.
32. Теляник Л. Казка як засіб виховання молодших школярів / Л. Теляник, І. Ковалько, О. Голюк // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.vspu.net/bitstream/handle/123456789/3236>
33. Ушинський К. Д. Рідне слово / К.Д. Ушинський // Вибрані пед. твори: у 2-х т. – К.: Радянська школа, 1983. – Т. 2. – 380 с
34. Фесюкова Л. Б. Воспитание сказкой / Л. Б. Фесюкова. – Харків: Фолио, 2000. – 464 с.
35. Червінська І. Б. Теоретико-методичні засади виховної роботи в початковій школі: [навч.-метод. посіб. для студ.] / І. Червінська, С. Довбенко. – Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпат. нац. ун-ту ім. В. Стефаника, 2012. – 515 с.
36. Яничев П.И. Психологические функции волшебной сказки / П.И. Яничев // Журнал практического психолога. – 1999. – № 10-11. – С. 27-37

ДОДАТКИ

Додаток А

Виховний захід: «Подорож у Країну Казок»

Мета: продовжувати знайомити дітей з жанрами – народної та авторської казки; працювати над виразним, правильним читанням казки; закріплювати вміння переказувати казки; продовжувати розвивати зв'язне мовлення, пізнавальні інтереси, мислення, артистичні здібності учнів; розвивати вміння самостійно мислити; виховувати естетичні почуття, позитивне відношення до героїв казки.

Хід заходу:

Ведучий: «Добрий день, діти! Я знаю, що ви любите читати і слухати казки. Зовсім маленькими ви їх полюбили. Казки – наші великі вчителі, які спочатку виховують, а потім розважають. Вони вчать любити прекрасне, розрізняти добро і зло, радіти за перемогу інших, брати приклад з веселих, добрих, вірних і чесних героїв. І сьогодні ми проведемо подорож по сторінках улюблених казок, зустрінемося з казковими героями».

1. Казка-це світ, чарівний та незвичний,
Казка-це диво, сповнене краси.

Поринуть у казку-це ж бо так цікаво,
Це справді свято, радість для душі.

2. У казці звірі свою мову мають
Дерева розмовляють, мов живі.
Добро і правда завжди зло долають
Тому і люблять казку діти всі.

3. Хочемо вам розповісти
Що було, де, з ким, коли.

Тому сядьте всі рівненько
Й слухайте всі нас гарненько.

4. Мабуть, знаєте, у світі є країна

Де живуть Мальвіна й Буратіно,
Є країна де мешкають вільно
Принц Лимон та малий Цибулино.

5. Ви про країну читали таку,
Де дівча квіточку мало одну,
А з пелюстків аж 7 побажань
Квітка враз виконала всі без вагань.

6. Наша країна-то є чарівна
Казкарією зветься вона
Казкові герої там дружно живуть
Вони до вас у гості завжди прийдуть.

Ведучий: «Ця надзвичайна історія трапилась у Казковому королівстві. У тридев'ятому царстві, за високими горами, за глибокими морями є країна, якої немає на жодній мапі світу.

Одного разу до мене у кімнату з казкової країни залетів прекрасний метелик і розповів дивовижну історію. Діти, ви хочете дізнатись, що ж трапилось у Казковому королівстві? Тоді слухайте». (звучить пісня з кінофільму "Червона шапочка" і на сцену вибігає підстрибуючи Червона шапочка. Назустріч іде вовк.)

Вовк: «Червона шапко, куди йдеш?

І що ти в кошику несеш?»

Ч.ш: «Іду я в гості до бабусі,

А звать її усі Маруся,

Несу я їй пиріг із маком,

Варенички із сирним смаком. А ти?»

Вовк: «А я щавель у лісі збираю,

Тебе давно я виглядаю,

Зелений борщ скоро зварю,

Як хочеш і тебе я пригощу.»

Ч.ш: «Ой, хитрий Вовче, ти б мовчав

І говорив би те, що знав.

Невже не знаю, що вовки

Борщ не їдять. Тож не бреши!»

Вовк: «Гаразд, дивись, куди прийшли?

І повно чомусь дітей навкруги?»

Ч.ш.: «Та ми у школу завітали.

Цікаві загадки приготували:

- __ Скільки у кози було козенят ?
- __ Що посадив дід, а вона виросла велика?
- __ Як звати дівчинку, яка виросла з квітки?
- __ Що спекла бабуся, а він втік від неї?
- __ Що загубив дід у лісі?
- __ Як звали поросят, які перемогли вовка?»

Ч.ш. та Вовк: «Молодці, до зустрічі на сторінках казки!»

(Звучить мелодія вальсу.)

Ведучий: « Що за казка, друже, мій,

Незнайомка живе в ній,

Ти впізнаєш вмиль її,

Одяг весь у попелі,

Мачуха все свариться,

Сестри насміхаються.

Що це за казка?»

Попелюшка: « Плакати мені не личить,

Просто засмутилась я,

Що згубила черевичок

На балу у короля.

Але я не буду сумувати, бо у моєї казки щасливий кінець. Я мріяла побувати на балу, мріяла про принца. Мої мрії здійснилися.

(Крокуючи, з булавою на плечі, на сцені з 'являється Котигорошко.)

Котигорошко : «Дорогі дівчата, дорогі хлоп'ята!

Я так спішив до вас на свято!

Але із змієм я зустрівся –

Ото ж-бо трошки запізнився!

Малята, вибачте мені, будь ласка!»

Ведучий: « Давайте вибачимо Котигорошка за спізнення. Він переміг Змія-Горинича . Отже він сильний та мужній!»

Котигорошко : «Тільки що зі змієм бився! Я захищаю усіх! Кого тут ображають? Я бачу ви вже тут довго сидите. Давайте зробимо зарядку, щоб набратися сили. Дівчатка, допоможіть мені! Повторюйте рухи за мною:

У країні казочок

Жив веселий Колобок.

Разом з ним усі звірятка,

Вирушали на зарядку.

Похитали головою,

Раз притупили ногою,

Руки вгору піднесли,

Трішки ними потрясли,

Нахилились вліво, вправо.

Та цього іще замало.

Руки вгору, руки вниз,

Раз присіли, піднялись.

Головою похитали

Й працювати знов почали.

Ох і спритні ви малята! А мені вже час іти.

До побачення, діти! Я повернусь до вас, перевірю, як ви займаєтесь спортом. Нам потрібні сильні, мужні козаки!»

Ведучий: «Зараз я хочу запропонувати вам пограти в таку гру, де я буду зачитувати уривки з українських народних казок, а ви повинні вказати назву казки та головних героїв цієї казки:

– Мишка-шкряботушка, жабка-скрекотушка та зайчик-побігайчик. А ти хто? (Рукавичка)

– Не їж мене, вовчику-братику, я тобі пісні заспіваю. (Колобок)

– Гей, Круть, гей, Верть! Я борошна приніс. (Півник і двоє мишенят)

– ...За три копи куплена,

Півбока луплена!

Тупу-тупу ногами,

Сколю тебе рогами,...(Коза-дереза)

– Приходь же, лисичко, тепер до мене в гості.

А прийду, журавлику, прийду, лебедику! (Лисиця та журавель)

– ...Приплинь, приплинь до бережка!

Дам я тобі їсти й пити!... (Телесик)

– Ну, з цією булавою можна шукати братів та сестру. Печіть, мамо, буханці та сушіть сухарці, – піду.(Котигорошко)

– Приходиться найменшому стріляти. – ... як стрельне – загула стріла ні високо ні низько – вище хат, та й упала ні далеко ні близько – коло села в болоті. (Царівна-жаба)

– Тягнуть – потягнуть, витягнуть не можуть... (Ріпка)

– Коли ти солом'яний, смолою засмолений, то дай мені смоли обідраний бік залатати! (Солом'яний бичок)

Ведучий: «В'ється річка невеличка,

Й хлопчик у човні сидить,

З берега матуся кличе,

Щоб обідом пригостить,

І вгадать цього героя –

Справа зовсім не складна,

Казка ця усім відома,

Про...(Телесика) вона.»

Івасик – Телесик: «Казку добре ви читали,
Що так швидко відгадали.
Не піддався я бабусі,
Цій старій і злій Ягусі,
Кожен з вас те певно знає,
Що добро перемагає.

Я приніс для вас чарівну торбинку. У ній лежать речі з різних казок. Відгадайте, з яких казок ці речі?»

--- яйце (Курочка ряба)

----рукавичка (Рукавичка)

----ключик (Пригоди Буратіно)

----кошик (Червона шапочка)

----глек з тоненькою шийкою (Лисиця і Журавель)

----троянда (Снігова королева)

----колосок (Півник і мишенята)

(Виходять всі герої.)

Попелюшка: « Настав час повернутися нам у казки. А ввечері, коли будете лягати спати, ми обов'язково зустрінемося».

Телесик: « Діти, читайте казки і ви станете розумнішими і добрішими».

Казкові герої співають пісню: “Мої казки “ муз. Лесі Соболевської , сл. Наталії Рудої :

Ось книжечка маленька, в ній - схованка чудес.

Там виріс біб великий аж до самих небес.

Рій казочок веселий живе на сторінках.

Я скарб такий чудовий тримаю у руках.

П р и с п і в (двічі):

Казки мої улюблені, улюблені казки.

Хоч їх напам'ять знаю, читаю залюбки.

Казки мої улюблені, улюблені казки.
Хоч їх напам'ять знаю, читаю залюбки.
Ось їде Попелюшка в кареті з гарбуза
І роги наставляє Коза їй Дереза.
Юнак Котигорошко врятує цілий світ,
Царівна-несміяна усіх нас розсмішить.

П р и с п і в (двічі).

3

Ось море синє-синє, там - рибка золота
І біла скатертина чарівна, непроста.
Тікає від бабусі маленький Колобок.
І щось мовчать звірята - напевно, близько вовк.

П р и с п і в (двічі).

Ведучий: «Закінчилася наша пригода у Казковому королівстві. Ми дякуємо героям, які завітали до нас. Дякуємо всім діткам, які впорались із завданням. Дуже приємно, що ви знаєте казки і я впевнена, що надалі ви будете гарними читачами.»

Додаток Б

Вікторина «У світі казки»

Ведуча. Доброго дня, любі хлопчики й дівчатка! Я рада вас вітати на нашому святі! Батьки читали вам казки, вірші, оповідання, ви ще ні читати, ні писати не вміли, та й, мабуть, говорити теж.

У вас були свої перші улюблені книжечки, які роздивлялися, розмальовували. А потім, коли пішли до школи, вивчили букви, навчилися читати, самі стали вибирати і читати казки, веселі та сумні вірші про таємниці природи і ще про безліч цікавого ви дізнаєтесь із книжок. і чим би ви не бавились: технікою, моделюванням, історією, рукоділлям, доглядом за домашніми тваринами, вам неодноразово доводиться звертатися до книжок, журналів, газет. Із дитячих років книга допомагає вам пізнати себе і зрозуміти світ, що вас оточує.

Мені хотілося б, щоб для вас читання, як і повітря, було життєвою необхідністю, приносило задоволення, стало улюбленим заняттям. Тому сьогодні ми проведемо конкурси, які, я сподіваюся, викличуть у вас ще більший інтерес до книги бажання читати. А розпочнемо ми з «Бібліотечної вікторини». Хоча кожен із вас вдома має багато книг, всі ви ходите до нас у шкільну бібліотеку. Багато хто - в міську дитячу.

З трьох відповідей вибрати правильну.

1.Абетковий каталог - це:

- а) перелік книг в алфавітному порядку;
- б) перелік всіх букв із «Букваря»;
- в) перелік всіх вітамінів.

2.Картотека - це:

- а) зібрання гральних карт;
- б) місце, де вчитель зберігає картон;
- в) картки з описом статей із газет і журналів.

3.Абонемент - це:

- а) квиток до басейну;
- б) відділ бібліотеки, де беруть книги читати додому;
- в) написані неуважним учнем слова «або немент».

4.Анотація - це:

- а) читання батьками і зранку, і ввечері нотації з приводу чергових 2 балів;
- б) коротка характеристика твору;
- в) неправильно взята нота на уроці співів.

5.Енциклопедія - це:

- а) наука про розведення клопів;
- б) нововиявлена хвороба у ЗОШ із наступним за-криттям школи на карантин;
- в) книга про все на світі.

6)Закладинка - це:

- а) малесенький навчальний заклад;
- б) виготовлена власноруч стрічка з паперу, ни-ток або тканини;
- в) дівчинка, яка постійно всіх «закладає» вчи-тельці.

7.Книжку повернеш:

- а) коли прочитаєш;
- б) не пізніше 10 днів;
- в) коли прийде бібліотекар і силою відбере.

8.Якщо забруднив книгу:

- а) із невинним поглядом і словами «я таку брав» віддаси бібліотекарю;
- б) замаскуєш обкладинкою (ще й похвалять за акуратність);
- в) почистиш.

Ведуча. Бачу, що ви гарно засвоїли все, про що ми розповідали на бібліотечних уроках. Ця вікто-рина допомогла нам відчинити двері в мудру Країну Всезнайок - Бібліотеку. А в нашій бібліо-теці найбільше книжок із казками, які всі ви із задоволенням читаете.

2 конкурс «Чи знаєте ви казки?»

Чим найбільше пишався маркіз Карабас- Барабас?

(Бородою)

Казка про тварину з металу.

(Залізний вовк)

Улюблений предмет двірника і Баби Яги.

(Мітла)

На якій планеті побував Незнайко?

(На місяці)

У якій казці всі герої - овочі та фрукти?

(Пригоди Цибуліно)

Героїня якої казки постійно скаржилася дідові, що вона голодна?

(Коза-Дереза)

7 Назва казки за кольором шапки?

(Червона Шапочка)

Сейф для зберігання Кощієвої смерті.

(Яйце, а в ньому голка)

3 конкурс. «Покажи Змія» Гарно знаєте казки, молодці. А хочете побачити Змія Горинича? От зараз у нас їх буде аж два. (Викликається по 3 учасники). Змій має 3 голо-ви, 2 ноги і 2 крила. От голови трьох учасників - голови Горинича, до ніг учасника, що посередині, прив'язуємо по одній нозі двох інших, їхні ж ру-ки (по одній) - це крила. Тепер, по команді, потрібно пройти через зал, помахуючи крилами і крутячи всіма головами.

Ведуча. Зараз, на прохання Червоної Шапочки, ми допоможемо повернути літературним героям їхні речі. Як ви пам'ятаєте, вона часто ходить лісом провідати свого улюбленого друга вовка... а, хвору бабусю, вибачте, і носить їй в подарунок свіжоспеченого коlobка і Колу... А правда, пиріжки. І в лісі вона знаходить всілякі речі. А от чії

вони, вона не знає, і тому повернути не може. От і звернулась до нас по допомогу.

4 конкурс. Бюро казкових знахідок

Кошик із предметами. Діти відгадують. Бинт - («Лікар Айболить»)
 Горошина - («Котигорошко») Яйце - («Курочка Ряба») Голка -
 («Кошій Безсмертний») Пір'я - («Кривенька Качечка») Черевичок - («Попелюшка»)
 П'ять монет - («Буратіно») Рукавиця - («Рукавичка»)
 Колосок - («Колосок») Пучок соломи - («Солом'яний бичок»)
 Цибуля - («Цибуліно») Горщик із написом «Мед» - («Вінні-Пух»)
 Ведуча. Всі речі будуть повернуті казковим героям.

А тепер наш наступний конкурс.

5 конкурс. «Казкове ерудит-лото»

(В усній формі вибрати з трьох одну правильну)

Кіт з відомої казки, був взутий у:

- а) кросівки;
- б) валянки;
- в) чоботи.

П'ятачок - це:

- а) ім'я поросяти;
- б) п'ять копійок;
- в) рука малої дитини.

Цінні яєчка несли:

- а) жар-птиця;
- б) Курочка Ряба;
- в) Соловей-розбійник.

Котигорошко дружить:

- а) Крутивусом, Перевернишколою, Вернибор
- б) трьома богатирями;
- в) Крутивусом, Вернигорою, Вернидубом.

Гулівер - це:

- а) літературний герой;
- б) цукерки (смачні)-,
- в) прізвисько дуже високого хлопчика.

Казка «Білосніжка і ...»:

- а) три поросятка;
- б) сім козенят;
- в) сім гномів.

Крокодил Гена - це:

- а) член партії Зелених;
- б) друг Чебурашки;
- в) фанат групи «Скрябін».

6 конкурс. «Знавці казок»

Ведуча. Хто найбільше назве казок, де лі турні герої (назви) починаються з букви К (Къ бок, Кіт у Чоботях, Котигорошко і т.д.) чи
Або хто найбільше пригадає авторів казок (Л. раїнка, І. Франко, Т. Шевченко, О. Іваненко, М. цюбинський, Р. Кіплінг, У. Дісней, М. Носов і ггіХ.

7 конкурс. «Казкові модельєри»

(По 1 учениці (2). На столах - речі. З з потрібно вибрати одяг певного літературного ге: і одягнути учасника із залу.

Одяг Попелюшки: порвані колготи, старі тус зім'ята сукня, ганчірка, брудний фартушок, ний олівець, щоб трохи забруднити руки і личчя

Одяг Котигорошка: шаровари, вишита соро булава, шапка, пояс.

Ведуча. На цьому наша вікторна закінчується. До побачення.

Додаток В**Конспект уроку з літературного читання**

Тема: Казка Л. Українки «Біда навчить» (за інтерактивною технологією «Шість капелюхів»).

Мета: поглиблювати знання про життєву і творчу діяльність Л. Українки, домогтися усвідомлення змісту та головної думки казки, формувати вміння висловлювати власне оцінне міркування про розуміння морально-етичних норм, вдосконалювати навички свідомого і виразного читання, вміння читати в особах; розвивати орфоепічні навички, зв'язне мовлення, творчу уяву, мислення, пам'ять, акторські здібності; виховувати ввічливе ставлення до старших, викликати прагнення долати труднощі, бажання вчитися, працювати.

Обладнання: кубик Блума, шість капелюхів, картки із завданнями, ілюстрації до казки.

Зміст уроку**1. Організація класу. Вітання.**

Заходьте, будь ласка,

До нас на гостину,

Де Лесина казка,

І слово - єдині.

2. Психологічна настанова.

- Для успіху необхідно психологічна налаштованість. Усміхніться. Зніміть долонькою зі своїх уст усмішку і передайте її сусідові. Отримайте усмішку від сусіда та прикрасьте нею своє обличчя.

3. Слово вчителя.

- Сьогоднішній урок я б хотіла розпочати такими словами:

Те, що ви чуєте, ви забуваєте.

Те, що ви бачите і чуєте, ви трохи пам'ятаєте,

Те, що ви чуєте, бачите і обговорюєте – ви починаєте розуміти.

Коли ви чуєте, бачите, обговорюєте і робите – ви набуваєте знань і навичок. Коли ви передаєте знання іншим, ви стаєте мудрим майстром.

Тож на уроці я хочу відчути вашу мудрість. Мудра людина перш ніж щось сказати або зробити подумає:» А чи принесе це користь людям?

4. Актуалізація знань.

- Що ми вивчали на попередньому уроці?

- Хто є автором казки «Біда навчить»?

- Давайте пригадаємо, що ви знаєте про Лесю Українку.

Робота в парах. Кубик Блума.

Назви

- Коли народилась Л.Українка?

Чому

- Чому вона вибрала собі такий псевдонім?

Поясни

- Поясніть причину хвороби Лесі?

Запропонуй

- Запропонуй скласти асоціативний куш.

Видатна людина велика поетеса квітка Волині

багатогранна геніальна

Леся Українка

Творча особистість талановита

Придумай

- Придумай сенкан про Л. Українку

Леся Українка

Талановита, видатна

Бореться, фантазує, пише.

Леся - квітка Волині.

Поетеса.

Поділися.

- Що ти відчуваєш, коли чуєш вірші Л. Українки, казку «Біда навчить».

5. Інтерактивна технологія «Шість капелюхів»

- Яка проблема була у горобчика?

- Сьогодні ми спробуємо розібратися чому так трапилося з горобчиком і що необхідно робити, щоб з вами не сталося такої біди.

- Давайте пригадаємо правила роботи в групі:

1. Прочитайте отримане завдання.
2. Обговоріть його в групі.
3. Говоріть по черзі, не перебивайте один одного.
4. Уважно слухайте і поважайте думку всіх членів групи.
5. Прийміть спільне рішення.

Фізхвилинка

Робота в групах

Білий капелюх

Завдання

1. Як поставилися птахи до горобчика, до яких він звертався? З'єднай лініями.

Курка	насмішкувато, байдуже
Зозуля	сердито, войовниче
Бузько	доброзичливо, заклопотано, повчально
Гава	сердито, зневажливо, зверхньо
Сова	скрекотала швидко
Сорока	співчутливо, сумно
Крук	поважно, повчально

2. Відновити казку у вірші

Курка	своїх навчає	(діточок)
Зозуля	передбачає	(роки)
Бузько	наганяє	(страху)

Гава	сама не має	(розуму)
Сова	відпочиває	(в дуплі)
Сорока	научає	(красти)
Крук де взяти	натякає	(розум)

3. Гра «Продовжіть прислів'я»

«Дурні бились, а» (розумні поживились)

«Хто дурнем вродився, той» (дурнем згине)

«Не на те мудра, щоб ...» (дурнів навчати)

«Поки біди не знатимеш, то ...» (розуму не матимеш)

«Розум на дорозі ...» (не валяється)

Жовтий капелюх

Завдання:

1. Проблемне запитання «Чи став би горобчик добрим господарем без поради крука?». Поміркуйте за кольором капелюха.

2. Наведіть факти, які допомогли вам у вирішенні цього проблемного питання.

(Розмірковує, сварки, бійки, веде дружбу з птахами, безтурботний, задерикуватий, спостерігає, працює, злодійкуватий, гуляє, придивляється, лінивий, будує, байдужий, доглядає діточок, дурненький, легковажний, має свій розум).

3. Висвітліть їх на прийомі «Фішбоун».

Чорний капелюх

Завдання:

1. Проблемне запитання «Чи став би горобчик добрим господарем без поради крука?». Поміркуйте за кольором капелюха.

2. Наведіть причини, які допомогли вам у вирішенні цього проблемного питання.

(Розмірковує, сварки, бійки, веде дружбу з птахами, безтурботний, задерикуватий, спостерігає, працює, злодійкуватий, гуляє,

придивляється, лінивий, буде, байдужий, доглядає діточок, дурненький, легковажний, має свій розум).

3. Висвітліть їх на прийомі «Фішбоун».

Червоний капелюх

«Палітра настрою горобчика» - кольорова і мовна.

Завдання

1. Розфарбуйте горобчика кольорами, які відповідають його настрою. Чому?

2. Створіть мовну палітру.

- Розташувати рядки так, щоб вийшов вірш.

_ І дуже нерозумний був.

_ Як зиму перезимував,

_ Горобчик наш на світі жив

_ То мудрим й роботящим став

3. Підпишіть свої малюнки рядками вірша.

Зелений капелюх - створення мультфільму за казкою.

Завдання

1. Розмістіть кадри з мультфільму за змістом, пронумеруйте їх.

2. Озвучте кожен кадр словами

скетчу(невелика п'еса) Анатолія Костецького за однойменною казкою Лесі Українки «Біда навчить».

3. Придумайте інший кінець казки.

(Наприклад. Одного разу наш горобчик запросив птахів, яких він просив, щоб його навчили розуму, до себе в гості. І не забув про свого товариша, з яким він бився. На запитання забіяки-горобця: «Де він розуму навчився?» наш горобчик відповів: «Наука лінощів цурається».

6. Підсумок уроку

Синій капелюх

- Про яку це науку говорив наш горобчик?

(Вчився, розпитував, міркував, шукав, придивлявся, спостерігав, працював, мав здоровий глузд, кмітливість).

- А тепер візьміть пір'їнки, що лежать у вас на партах, прикріпіть їх до дошки і озвучте словами горобчика.

- Що ж у нас вийшло? (Гніздечко)

- Давайте посадимо в це гніздечко нашого горобчика і разом з ним заспіваємо «Пісеньку горобчика» (муз. З.Компанійця, сл. П.Синявського).

- Хто сьогодні відчув себе горобчиком?

- То ж яка основна думка казки?

- Чи сподобався вам урок? Чим?

- В якому настрої ви перебували на даному уроці?

7. Завдання додому: переказ уривка казки, що найбільше сподобався.

Додаток Г

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, **Жигало Анастасія Андріївна**, учасниця освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

- дотримуватися:
 - вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
 - принципів та правил академічної доброчесності;
 - нульової толерантності до академічного плагіату;
 - моральних норм та правил етичної поведінки;
 - толерантного ставлення до інших;
 - дотримуватися високого рівня культури спілкування;
- надавати згоду на:
 - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
 - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
 - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
 - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
 - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
 - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
 - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
 - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
 - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
 - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
 - відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
 - запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
 - не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
 - не підроблювати документи;
 - не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
 - не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
 - не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
 - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
 - не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
 - не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
 - не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

29.03.2021

(дата)

A handwritten signature, possibly 'Anastasiya', enclosed within a hand-drawn circle. The signature is written in a cursive style.

(підпис)

Жигало Анастасія

(ім'я, прізвище)